



UNHCR
The UN Refugee Agency



humanitarian mission
PROLISKA



МОНІТОРИНГ СИТУАЦІЇ У СФЕРІ ЗАХИСТУ

**В окремих населених пунктах уздовж лінії розмежування
на Сході України**

Період: Лютий - Травень 2021

Подяки

УВКБ ООН вдячне за участь і підтримку партнерам, місцевим органам влади, громадянському суспільству та міжнародним організаціям. У першу чергу, УВКБ ООН визнає стійкість і міцність вимушено переміщених осіб та осіб, які постраждали внаслідок конфлікту в Україні, які продовжують ділитися з нами своїм викликами, сподіваннями та страхами.

УВКБ ООН вдячне за важливу фінансову підтримку, надану донорами, які підтримали місію в Україні, а також ті, хто зробив внесок у програми УВКБ ООН із фінансування з цільовим призначенням та без цільового призначення.



Фото на обкладинці:

Спеціалістка із соціальної підтримки партнерської організації УВКБ ООН «Гуманітарний центр «Проліска – Авдіївка» проводить інтерв'ю з місцевою мешканкою в рамках моніторингу, с. Новобахмутівка, Донецька область, березень 2021 ©УВКБ ООН/Проліска: Надія Шостак.

Зміст

Вступ	4
Методологія	7
Результати моніторингу ситуації у сфері захисту	8
Проблеми безпеки, пов'язані з конфліктом	9
Доступ до соціальних та адміністративних послуг	12
Засоби до існування та комерційні послуги	15
Транспорт та зв'язок	18
Доступ до медичних послуг.....	20
Доступ до освітніх та оздоровчих закладів.....	22
Комунальні послуги	23
Ґендерно обумовлене насильство (ГОН).....	25
Проблеми безпеки, не пов'язані з конфліктом	26
Свобода пересування	28
Основні висновки	29
Рекомендації	30

Вступ

Після семи років конфлікту на сході України припинення вогню в липні 2020 року принесло помітне зменшення інтенсивності бойових дій і жертв серед цивільного населення, а також допомогло зменшити рівень психологічного стресу, викликаний постійним страхом зазнати шкоди. Внаслідок активізації бойових дій у 2021 році, люди, які мешкають поблизу лінії розмежування, відчують постійний вплив небезпеки, пов'язаної з конфліктом, а також нові наслід-

ки конфлікту. Довготривалий вплив небезпеки обмежує їхнє благополуччя та можливість реалізації своїх прав.

У цьому контексті в лютому 2021 року УВКБ ООН разом зі своїм місцевим партнером НУО «Проліска» запровадило інструмент моніторингу у сфері захисту, щоб визначити основні проблеми з питань захисту, з якими стикаються громади поблизу лінії розмежування. Дане дослідження здійснюється з метою аналізу та формування колективного розуміння основних потреб цієї категорії населення, потенціалу громад і постачальників послуг, а також для визначення пріоритетів для гуманітарних програм та програм розвитку. Таким чином, моніторинг у сфері захисту пропонує обґрунтований фактами огляд умов життя цивільного населення та рівнів доступу до основних послуг, що може допомогти владі, гуманітарним організаціям та організаціям з розвитку в прийнятті рішень та визначенні



За фінансової підтримки Європейського Союзу, УВКБ ООН та його партнер НУО «Проліска» надали 228 велосипедів та 35 електричних триколісних велосипедів до населених пунктів, розташованих поблизу лінії розмежування на сході України. Тепер волонтери можуть надавати допомогу в ізольованих населених пунктах та допомагати більшій кількості людей (привозити їжу, пенсії та медикаменти), 2021.

© УВКБ ООН/Павло Пахоменко



**Моніторинг
проведено у 156
населених пунктах,**

включаючи 98
ізолюваних населених
пунктів, розташованих
у межах 5 км від лінії
розмежування



**360,700
осіб**

проживає в населених
пунктах, де проводився
моніторинг



**2,300
інтерв'ю**

з ключовими
інформаторами



**111
учасників**

у громадських
консультаціях

пріоритетних програм допомоги. Висновки інструменту моніторингу також стануть основою для стратегічного співробітництва між гуманітарними партнерами та партнерами з питань розвитку в рамках зв'язку між програмами гуманітарного реагування та програмами розвитку.

Уряд України зробив помітні та високо оцінені кроки з метою допомоги постраждалим внаслідок конфлікту людям. Ці кроки включають в себе законодавчі та політичні заходи щодо захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО), упровадження механізмів компенсації за пошкоджені будинки, впровадження національної системи з протимінної діяльності, покращення інфраструктури та доступності послуг на контрольних пунктах в'їзду-виїзду (КПВВ) та заходи підвищення рівня надання послуг на місцевому рівні. Конкретним прикладом є розробка системи надання мобільних соціальних та адміністративних послуг (такі як послуги, що здійснюються мобільними соціальними працівниками, мобільними центрами надання адміністративних послуг (ЦНАПами) та через онлайн портали з надання адміністративних послуг), що також є одним із стратегічних завдань реформи децентралізації, яке сприяє наближенню державних послуг до громад. У зв'язку з цим моніторинг у сфері захисту також спрямований на дослі-

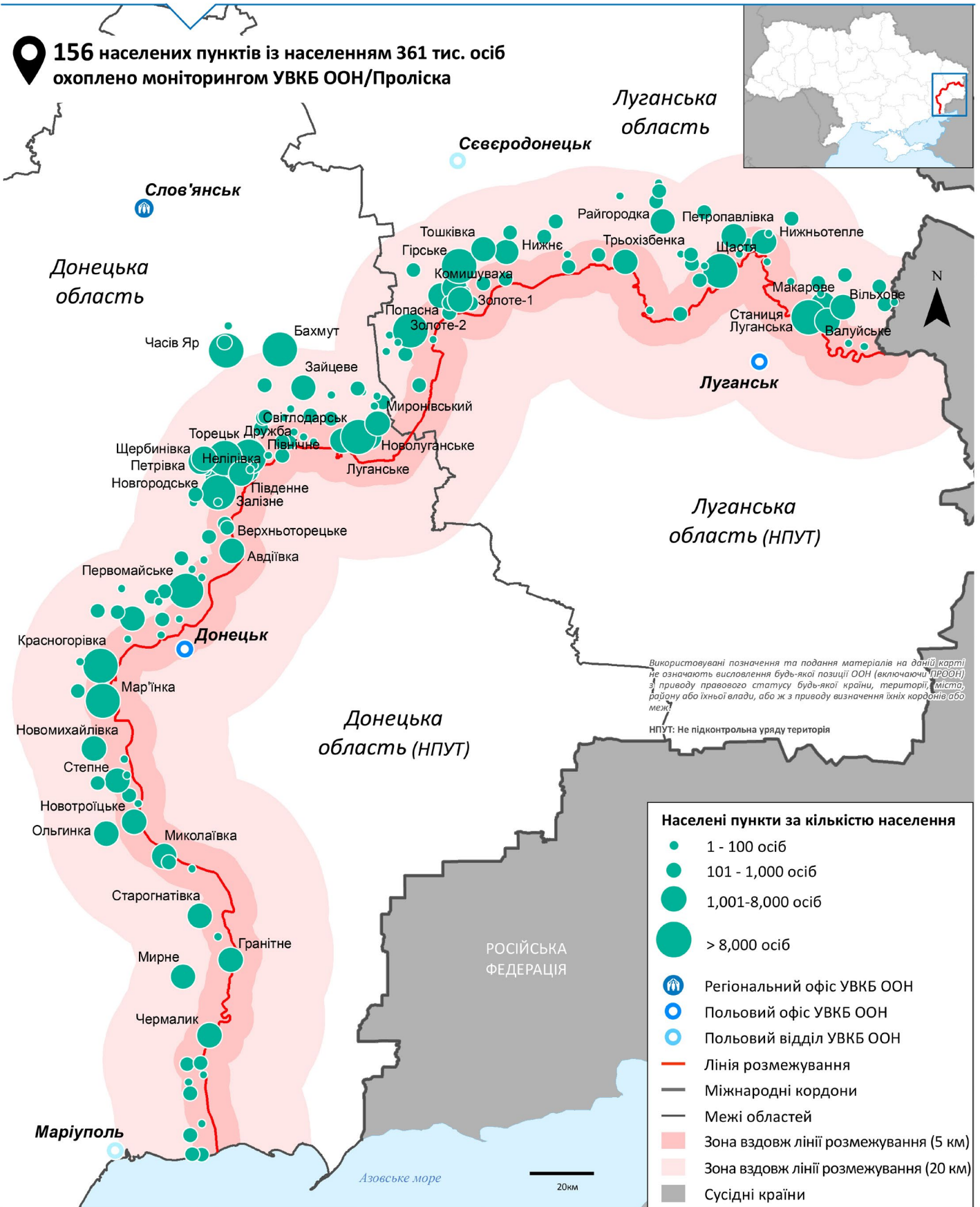
дження впливу заходів, що вживаються місцевою владою, на аналіз підтримки Урядом України подальшого покращення надання послуг та їх керівної ролі в гуманітарному реагуванні в постраждалих громадах.

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) разом зі своїм партнером НУО «Проліска» провело моніторинг у сфері захисту загалом у 156 населених пунктах на підконтрольній Уряду територіях (ПУТ) поблизу лінії розмежування в Донецькій та Луганській областях. Моніторинг охопив усі 98 ізолюваних населених пунктів, розташованих у межах 5 км від лінії розмежування, та ще 58 населених пунктів, розташованих на відстані від 5 до 20 км від лінії розмежування (див. карту нижче). Остання група становить 23% від загальної кількості населених пунктів (248), розташованих на території 5 - 20 км, і не менше 11% від загальної кількості населення, що проживає в цій зоні. З населених пунктів, де проводився моніторинг, 95 - розташовано в Донецькій області та 61 - у Луганській області.

Сумарна кількість населення в населених пунктах, де проводився моніторинг, становить 360 700 жителів, у тому числі 232 800 осіб (65%), які проживають у 98 ізолюваних населених пунктах у зоні 0 - 5 км від лінії розмежування. Оскільки останній перепис населення в Україні проводився в 2001 році та враховуючи природне переміщення населення та вимушене переміщення внаслідок конфлікту, демографічні дані та загальна інформація про населення, представлені в цьому документі, базуються на звітах та інформації, наданій місцевими органами влади та/або ключовими інформаторами. Таким чином, інформація про вікові, статеві характеристики, а також характеристики різномаяття населення, що проживає в населених пунктах, де проводився моніторинг, є обмеженою та базується на неофіційних оцінках.

За даними ключових інформаторів (КІ), у населених пунктах, де проводився моніторинг, проживає понад 48 000 дітей (13%). Хоча дані про розбивку за віком і статтю мешканців не були доступні для КІ в усіх досліджених населених пунктах, останній [огляд гуманітарних потреб в Україні](#) свідчить про те, що в районі, де проводився моніторинг у сфері захисту, постраждале населення включає 37% літніх людей, 55% жінок та 15% осіб з інвалідністю. У 13 населених пунктах повідомлялося про наявність меншин (переважно ромів, але також греків, татар та німців).

156 населених пунктів із населенням 361 тис. осіб охоплено моніторингом УВКБ ООН/Проліска



Методологія

Населені пункти були обрані з урахуванням їх розташування (ізолювані, важкодоступні райони поблизу лінії розмежування) та присутності УВКБ ООН та НУО «Проліска», існуючих відносин із громадами та наявної інформації щодо гуманітарної ситуації на основі попередніх оцінок, зокрема з питань безпеки та доступу до основних послуг.

Дані були зібрані на місцях польовими співробітниками «Проліски» шляхом проведення **структурованих співбесід** з КІ та спостереження протягом лютого-травня 2021 року. КІ були відібрані з урахуванням їхньої ролі в громаді та/або знань про певні аспекти життя громади і включають мешканців, лідерів громад, представників місцевої влади, постачальників послуг, вчителів, співробітників безпеки тощо. Загалом було проведено 2 312 співбесід з приблизно 800 КІ, з яких 71% - жінки.

Після консолідації кількісних показників у дев'яти населених пунктах із критичними або серйозними значеннями індексів були проведені консультації у фокус-групах (див. Шкалу індексу тяжкості нижче). На консультаціях у фокус-групах результати моніторингу були переглянуті загалом 111 мешканцями. Метою таких обговорень було розглянути результати та визначити причини основних проблем, пріоритети громади, механізми подолання та можливості реагування. Із загальної кількості учасників консультацій з громадою половину становили жінки, 31% – люди похилого віку, 11% – особи з інвалідністю та 8% – ВПО.



Обговорення у фокус-групі в Миронівці (Донецька область), 2021 @УВКБ ООН

Для аналізу даних та для полегшення виявлення найбільш небезпечних локацій і найгостріших тем результати згруповані у систему індексів, яка включає десять категорій проблем у сфері захисту та п'ять рівнів тяжкості прогалин у сфері захисту:

Тематичні індекси – Проблеми у сфері захисту	Рівень тяжкості	Діапазон показнику
Проблеми безпеки, пов'язані з конфліктом	Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	0
Доступ до соціальних та адміністративних послуг		
Засоби до існування та комерційні послуги	Незначні прогалини	0.1-0.25
Транспорт та зв'язок		
Доступ до медичних послуг	Помірні прогалини	0.26-0.50
Доступ до освітніх закладів та закладів дозвілля		
Комунальні послуги	Серйозні прогалини	0.51-0.75
Гендерно обумовлене насильство (ГОН)		
Проблеми безпеки, не пов'язані з конфліктом	Критичні прогалини	0.76-1
Свобода пересування		

Детальні результати, включаючи розбивку індексів і постраждалого населення за населеними пунктами, доступні на [онлайн-панелі з моніторингу захисту](#).

Результати моніторингу ситуації у сфері захисту

Згідно з результатами моніторингу, два елементи є наскрізними для всіх проблем у сфері захисту та є першопричинами багатьох інших прогалин з питань захисту та занепокоєнь постраждалого населення на Сході України: нестабільна ситуація з безпекою через триваючі бойові дії та значне забруднення місцевості мінами/вибухонебезпечними залишками війни; та ізоляція громад від державних установ і ринків через відсутність транспортної та логістичної інфраструктури. Обидва елементи, хоч і різною мірою, та мають наслідки для свободи пересування, доступу до засобів до існування, соціальних та адміністративних послуг, охорони здоров'я, освіти та загального стану мережі комунальних послуг, наявних у населених пунктах, розташованих уздовж лінії розмежування.

Нещодавнє впровадження реформи децентралізації додало ще один рівень проблем і викликало занепокоєння щодо непропорційного впливу на громади, що постраждали внаслідок конфлікту, в короткостроковій та довгостроковій перспективах. Той факт, що реформа впроваджується на різних адміністративних рівнях (центральному, обласному, районному рівнях та на рівні територіальної громади) одночасно, але не синхронізовано, а також те, що більшість процесів досі не завершені, призвело до перебоїв у наданні основних послуг та доступу до них у громадах, де гуманітарні потреби й уразливі місця були серйозними ще до цих процесів.

Аналіз середніх показників свідчить, що найбільш серйозні проблеми у сфері захисту були пов'язані з доступом до соціальних



Співробітники УВКБ ООН розмовляють з місцевою жінкою в селі, яке сильно постраждало під час бойових дій 2014 року в Луганській області ©УВКБ ООН/ Петро Шеломовський

та адміністративних послуг; засобами до існування та комерційними послугами; охороною здоров'я; безпекою (пов'язаною та непов'язаною з конфліктом) та транспортом і зв'язком. Під час обговорень у фокус-групах громади також додали до переліку основних проблем питання доступу до медичних послуг, ймовірно, це пов'язано з тим, що 37% населення, яке мешкає вздовж лінії розмежування, становлять люди похилого віку.

На додаток до загальних проблем, які впливають на всі населені пункти, де проводився моніторинг, результати також показують, що населені пункти, розташовані в зоні 0 - 5 км від лінії розмежування, непропорційно страждають від проблем з безпекою, пов'язаних з конфліктом та свободою пересування. Повідомляється, що вплив обмежень свободи пересування був критичним лише у двох населених пунктах, розташованих щонайменше у 5 км від лінії розмежування, тоді як у зоні 0 - 5 км щонайменше 29 населених пунктів повідомили про критичний або серйозний вплив на їх свободу пересування.

У цьому звіті представлені результати моніторингу ситуації у сфері захисту, який проводився з 1 лютого по 31 травня 2021 року за тематичними індексами. Наведені нижче висновки слід розглядати як вказівки на ширші тенденції та проблеми захисту, розуміючи, що надана інформація не є вичерпною.

Проблеми безпеки, пов'язані з конфліктом

Хоча припинення вогню в липні 2020 року принесло помітне послаблення бойових дій і жертв серед цивільного населення порівняно з початком збройного конфлікту, ситуація з безпекою продовжує впливати на гуманітарну ситуацію та життя громад, розташованих уздовж лінії розмежування. Постійні порушення режиму припинення вогню, обстріли, мінна небезпека, пошкодження цивільних будинків, жертви серед цивільного населення та критичні пошкодження інфраструктури були зареєстровані у 120 (77%) населених пунктах, де проживає 239 500 осіб, у тому числі у 87 населених пунктах з населенням 221 600 осіб, розташованих у зоні 0 - 5 км.

«Якщо ви повернетесь сьогодні о 18:00, ви почувєте, які в нас проблеми».

Учасник обговорення у фокус-групі в Бахмутці (Донецька область, червень 2021 р.), маючи на увазі гучні обстріли.

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	36	121 259
Незначні прогалини	66	85 239
Помірні прогалини	33	39 134
Серйозні прогалини	17	38 857
Критичні прогалини	4	76 242



Жінка сидить перед вікном у пошкодженому будинку біля лінії розмежування, м. Дебальцеве, Донецька обл.

©УВКБ ООН/Євген Малолетка

Аби хоч якось виживати, мешканцям цих громад доводиться миритися з обмеженнями в пересуванні, самовстановленою комендантською годиною та відсутністю регулярного доступу до основних комунальних послуг. Під час обговорень з громадою жителі Бобрового (Луганська область) повідомляли, що о 16:00 їм слід бути вдома і не можна виходити. В той же час, за повідомленнями жителів Трьохізбенки (Луганська область) та Миронівки (Донецька область) вуличне освітлення вимикається у зв'язку з причинами, пов'язаними з вій-

ськовими діями, та через близькість до лінії розмежування. У деяких групах громади повідомили, що хоча їхні села безпосередньо не піддаються обстрілам, вони все одно чують їх щовечора в навколишніх селах.

Загальним елементом, про який повідомляється в усіх населених пунктах, де були підняті питання безпеки (з будь-яким показником вище 0), був вплив мінної небезпеки на повсякденне життя. Україна посідає **п'яте місце у світі** за кількістю жертв в результаті використання мін та наявності нерозірваних боєприпасів серед цивільного населення. За підрахунками Уряду **16 000 квадратних кілометрів** території України забруднено мінами та вибуховими пристроями, які становлять загрозу життю близько 2 мільйонів людей. Згідно з результатами моніторингу, значне забруднення мінами має помірний або серйозний вплив на повсякденне життя людей, які проживають у 124 (79%) населених пунктах, у яких проводився моніторинг,

«Наскільки тут безпечно? У нас люди досі підриваються на мінах, і стріляють постійно».

Учасник обговорення у фокус-групі в Верхньоторецькому (Донецька область, червень 2021 р.).

включаючи 86 населених пунктів, розташованих у зоні 0 - 5 км (88% від загальної кількості населених пунктів у цій місцевості). Більше половини загальної кількості населених пунктів (86), де повідомляється про вплив мін на повсякденне життя мешканців, знаходяться в Донецькій області.

Протягом чотирьох місяців моніторингу щонайменше чотири населені пункти постійно повідомляли про те, що вони зазнають критичного впливу через проблеми безпеки, пов'язані з конфліктом, – це Адіївка, Донецької області; Петропавлівка, Трьохізбенка та Щастя, Луганської області, – зокрема через мінну небезпеку. Варто зазначити, що у квітні ситуація з безпекою погіршилася через посилення агресивної риторики, військової присутності, зростання кількості випадків порушення режиму припинення вогню та застосування важкого озброєння. В результаті цього, як показує моніторинг ситуації у сфері захисту, кількість

«Ми поливаємо сад та чуємо постріли та обстріли поблизу. Можна тільки плакати або їхати».

Учасник обговорення у фокус-групі в Бахмутці (Донецька область, червень 2021 р.).

мешканців, які наражаються на небезпеку внаслідок обстрілів, зростає в чотири рази (приблизно до 49 000 осіб).

У 21 населеному пункті, де ступінь тяжкості проблем безпеки, пов'язаних із конфліктом, досягав серйозних або критичних позначок, завжди повідомлялося як про обстріли, так і про мінну небезпеку. Усі ці населені пункти розташовані в зоні 0 - 5 км від лінії розмежування, що вказує на непропорційний негативний вплив конфлікту в цій географічній зоні.

Як повідомляється, транспортні компанії не надають послуги в багатьох громадах, які постраждали внаслідок конфлікту, через непередбачуваність ситуації з безпекою, наявність блокпостів, поганий стан доріг або пошкодження мостів (у багатьох випадках внаслідок бойових дій). У свою чергу, відсутність регулярних, доступних і передбачуваних транспортних послуг негативно впливає на 10 300 осіб, які проживають у 53 (34 %) населених пунктах, де проводився моніторинг, і є основною причиною відсутності доступу до державної системи соціального захисту у громадах, які постраждали внаслідок конфлікту. Без транспорту мешканці ізольованих населених пунктів не можуть дістатися до основних центрів, де надаються соціальні та адміністративні послуги, в той же час можливості влади на Сході України з надання таких послуг за допомогою мобільних бригад також є обмеженими. Наприклад, 24 населених пункти, усі в межах 5 км від лінії розмежування, повідомили, що служби екстреної медичної допомоги не можуть реагувати на критичні медичні випадки, оскільки влада вважає ці території небезпечними для медичних працівників. У разі поранення внаслідок обстрілів та мін місцеве населення покладається на медичну допомогу, яку надають військові, тоді як в інших невідкладних медичних випадках доступ до медичної допомоги залишається проблемним.



Юрій і Тетяна стоять у руїнах свого будинку в Нікішино, Донецька обл. © УВКБ ООН/Ендрю МакКоннелл



«Село забезпечувало себе під час літнього сезону: дачі, бази відпочинку, рибалка, туристичні послуги. Внаслідок конфлікту були спалені всі дачі. Прохід до моря замінований. Зараз село закрите, туристи не приїжджають, інфраструктура зруйнована, все зруйновано».

Учасник обговорення у фокус-групі в Бердянському (Донецька область, червень 2021 р.).

Дві жінки підходять до контрольно-пропускного пункту та знаку, що попереджає про мінування села Гнутове в зруйнованій війною Донецькій області, 2017 рік. © УВКБ ООН/Таня Булах

Проблеми безпеки, пов'язані з конфліктом, також є основною причиною значних втрат у плані доступу до засобів до існування та призводять до залежності від гуманітарної допомоги. До початку конфлікту громади повідомляли, що переважно покладалися на туризм, сільське господарство, бізнес та рибальство. Однак через небезпеку, пов'язану з конфліктом, та наявність мін/нерозірваних боєприпасів громади втратили свої основні джерела прибутку та залишилися без альтернативних джерел засобів до існування. Забруднення мінами не тільки перешкоджає мешканцям використовувати землю для сільського господарства або блокує доступ до моря для рибальства, але також спричиняє жертви серед цивільного населення від початку встановлення режиму припинення вогню. Через відсутність альтернатив деякі мешканці продовжують ризикувати своїм життям, працюючи на забруднених мінами землях.

Триваючі бойові дії та наявність мін також безпосередньо впливають на доступ до основних комунальних послуг та комунікацій. Під час консультацій з громадою деякі групи повідомили, що в період з 2015 по 2016 рік їхні громади були відключені від електропостачання або вуличного освітлення, оскільки ця територія була занадто близькою до лінії розмежування. З іншого боку, громади намагаються знайти альтернативні джерела енергії для приготування їжі та опалення оскільки забруднення мінами не дозволяє заготовляти дрова.

Доступ до соціальних та адміністративних послуг

У рамках моніторингу було розглянуто доступ громад до основних послуг у сфері захисту, що надаються державою, а саме: Управлінням соціального захисту населення; Пенсійним фондом; ЦНАПами (у тому числі мобільними); соціальними працівниками; Державною міграційною службою (ДМС) та поштою. Ці державні установи відповідають за реєстрацію ВПО, соціальний супровід, надання спеціалізованих послуг (таких як домашній догляд за літніми особами та особами з обмеженими можливостями, послуги для літніх людей) та виплату пенсій і є відповідною точкою для доступу до соціальних виплат, пенсій, отримання документів та інших адміністративних послуг.

Критичний рівень тяжкості у доступі до соціальних та адміністративних послуг зафіксовано в 35% населених пунктів, у яких проводився моніторинг. Питання є надзвичайно важливим для громад, і обмеження доступу до державних послуг має непропорційний вплив через профіль населення, яке проживає поблизу лінії розмежування – переважно літні люди, люди з інвалідністю та вразливі родини, які залежать від державної системи соціального захисту (основним джерелом існування яких є пенсії та соціальні виплати). У Трьохізбенці, наприклад, 62% населення – пенсіонери. Саме через цей критичний рівень тяжкості, надання гуманітарної допомоги продовжує заповнювати прогалини у захисті населення, постраждалого внаслідок конфлікту в цьому районі.

У 153 населених пунктах, де проводився моніторинг (населення 276 000 осіб), повідомляється про щонайменше одну перешкоду для ефективного доступу до соціальних та адміністративних послуг.

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	3	84 812
Обмежені прогалини	20	166 399
Помірні прогалини	39	83 917
Серйозні прогалини	39	20 596
Критичні прогалини	55	5 007

Ситуація особливо критична в населених пунктах, розташованих в зоні 0 - 5 км від лінії розмежування: у 95% цих населених пунктів доступ принаймні до однієї із зазначених соціальних та адміністративних послуг був відсутній, тоді як 63% мають серйозні або критичні прогалини в доступі до кількох основних послуг.

Державні установи, що надають соціальні послуги, такі як Департамент соціального захисту населення чи Пенсійний фонд, недоступні в більшості населених пунктів, де проводився моніторинг. Мешканці половини населених пунктів можуть отримати ці послуги в сусідніх населених пунктах, які знаходяться у пішій доступності або скориставшись громадським транспортом, в той час як до 19 000 осіб, розосереджених у невеликих населених пунктах (у середньому по 200 осіб у кожному), не мають доступу до однієї чи обох установ та громадського транспорту.

Департаменти соціального захисту населення (ДСЗН) є лише в 14 населених пунктах, де проводився моніторинг (населення понад 100 500 осіб), а це означає, що в інших населених пунктах мешканцям необхідно користуватися громадським транспортом, коли їм потрібно доїхати до ДСЗН. За даними КІ, мешканці 65 населених пунктів (приблизно 144 000 осіб) можуть дістатися до ДСЗН за допомогою громадського транспорту,



УВКБ ООН та його партнерські організації на сході України розповсюджують інформаційні COVID-19 плакати від ВООЗ у Донецькій та Луганській областях для підвищення обізнаності про коронавірусне захворювання серед місцевого населення, 2020 © ГО «Проліска».

який доступний принаймні раз на тиждень або раз на день. Тоді як у 77 населених пунктах, де немає офісів ДСЗН, мешканці стикаються зі значними труднощами, щоб дістатися до його офісів через обмежену або повну відсутність громадського транспорту. Ускладнений доступ до послуг ДСЗН є переважно проблемою для невеликих населених пунктів, розташованих у зоні 0 - 5 км, із середнім населенням 200 мешканців.

Наявність відділень Пенсійного фонду настільки ж обмежена, як і ДСЗН – вони розташовані лише в 10 населених пунктах, де проводився моніторинг. У 67 населених пунктах люди можуть дістатися до відділень Пенсійного фонду гро-

мадським транспортом, тоді як у 79 населених пунктах (де проживає 12 500 осіб) мешканці мають обмежений або взагалі не мають доступу до громадського транспорту.

Соціальні працівники мають важливе значення для маломобільних груп населення, літніх людей та вразливих родин, однак їхня здатність відвідувати віддалені громади, не задовольняє всіх потреб. У 83 населених пунктах, де проживає 25 000 осіб, КІ повідомили, що державні соціальні працівники не відвідували вразливих, маломобільних осіб протягом трьох місяців до проведення співбесіди. У 27 із цих населених пунктів частка літніх людей (підрахована за кількістю пенсіонерів у населених пунктах) становить понад 70 % від загальної кількості населення.

Станом на травень у 6 населених пунктах, де проводився моніторинг, було запроваджено роботу ЦНАПів у самому селі або на відстані 3 км. Мешканці всіх інших населених пунктів мають покладатися на громадський транспорт (який відсутній у половині населених пунктів, де проводився моніторинг), щоб отримати доступ до адміністративних послуг. Мобільні послуги не завжди достатньо охоплюють малі населені пункти вздовж лінії розмежування, а під час консультацій з громадами мешканці повідомляли, що мобільні ЦНАПи не відвідували їхні населені пункти.

На думку учасників дискусій фокус-груп, основними причинами такої критичної ситуації щодо доступу до соціальних та адміністративних послуг є відсутність транспорту та нестабільна ситуація з безпекою в районі. Як пояснив один місцевий мешканець, існує порочне коло, в якому жителі населених пунктів, розташованих уздовж лінії розмежування, більше страждають від впливу конфлікту через нестабільну ситуацію з безпекою, забруднення мінами та обстріли, і через це вони мають менший доступ до засобів до існування та мають більші потреби у доступі до системи державного соціального захисту; однак вони не можуть отримати доступ до державних послуг через відсутність транспорту, оскільки приватні компанії відмовляються їздити в райони, де ситуація з безпекою нестабільна, ризики вищі, а кількість мешканців низька, тому маршрути, на їхню думку, є не вигідними. Хоча мешканці визнають, що до конфлікту вже були проблеми з доступом до послуг, усі вони погоджуються, що ситуація загострилася через тривалі бойові дії.

У цьому контексті прогрес адміністративної реформи децентралізації в Україні додав ще один шар проблем, пов'язаних із доступом до соціальних та адміністративних послуг. Постійна перебудова географічного охоплення районів і територіальних громад (ТГ), а також передача функцій з надання основних послуг з регіонального на місцевий рівень, більшість з яких досі не завершені та не завжди синхронізовані, призвели до перебоїв у доступі та наданні послуг.

Громади визнають, що після завершення реформи вони отримають користь від більшої близькості до постачальників державних послуг. Тим не менш, мешканці повідомляють, що під час цього перехідного етапу діяльність влади на місцевому рівні незрозуміла, і мешканці стикаються із ще більшими труднощами доступу до транспорту. З одного боку, мешканці не завжди впевнені, куди звертатися за послугами; у той час як органи влади, з іншого боку, не можуть повноцінно виконувати свої обов'язки щодо надання послуг, поки процес децентралізації не завершено повністю.

Стосовно транспорту громади повідомляють під час обговорень у фокус-групах, що наразі транспорт не ходить у місця, куди вони мають звертатися, щоб отримати доступ до сервісних центрів та адміністративних послуг. У деяких випадках мешканці мають доступ до транспорту,

«Коли ми ідемо у Волнозаху, влада каже, що більше не покриває наш населений пункт, і посилає нас до Сартани. Але коли ми приїжджаємо до Сартани, вони кажуть, що ще не працюють з нашим населеним пунктом через невирішені бюрократичні питання. Цей період робить все ще більш незрозумілим, і ми плутаємося. Тим не менш, ми очікуємо позитивних змін, коли ми будемо відноситися до Сартанської ОТГ.»

Учасник фокус-групи в Бердянському (Донецька область, червень 2021 р.).

але маршрут веде лише до старого сервісного центру, який більше не працює з їхнім населеним пунктом. Це означає, що в деяких населених пунктах люди не можуть дістатися до центру, де послуги були б доступні. В інших випадках маршрут існує, але розклад не відповідає графіку роботи державної установи. Деякі мешканці стверджують, що в них немає альтернативи, ніж орендувати житло в іншому місті, щоб мати можливість завершити всі потрібні процедури в державних установах.

Відсутність надійних комунікаційних мереж та соціальних установ, банків, банкоматів, поштових відділень та мобільних сервісів у більшості населених пунктів уздовж лінії розмежування означає, що громадський транспорт є єдиним зв'язком між громадами, які постраждали внаслідок конфлікту, та державними установами. Відсутність альтернатив громадського та доступного транспорту зали-

шається постійною проблемою у селах уздовж лінії розмежування, що детально описано нижче у відповідному розділі.

Поштові відділення або мобільні поштові послуги (наприклад, доставка пенсій) недоступні в 46 населених пунктах (де проживає 4 200 осіб), у тому числі в 36 населених пунктах, розташованих у зоні 0 - 5 км. Банківські послуги в пішій доступності (відділення чи банкомати) недоступні в 123 населених пунктах (79% від загальної кількості населених пунктів, де проводився моніторинг, із загальним населенням 55 000 осіб), у тому числі в 72 населених пунктах, розташованих у зоні 0 - 5 км, тобто знову ж таки спостерігаємо непропорційно високі показники за цим індексом. Із 123 населених пунктів, де банківські послуги недоступні, 75 населених пунктів (де мешкає понад 12 000 осіб) також не мають доступу до громадського транспорту. Згідно з консультаціями в громадах, у цих місцях літні люди мають просити сусідів отримати їхні пенсії.

Нарешті, враховуючи зазначені вище проблеми, у рамках моніторингу також оцінювалася наявність громадських центрів чи інших неформальних приміщень, які могли б створити можливості для мобілізації громади. Приміщення для зібрань важливі для соціальної згуртованості та інших заходів, таких як надання гуманітарної допомоги, психосоціальні послуги, відпочинок для дітей і особливо для того, щоб дати можливість мешканцям самоорганізуватися та мати можливість відстоювати свої інтереси перед владою. Ці центри також можуть використовуватися мобільними групами для надання адміністративних, соціальних або медичних послуг на місцевому рівні. Половина населених пунктів, де проводився моніторинг (78), повідомили, що у мешканців немає громадських місць для зустрічей.



Діти-ВПО із постраждалих від конфлікту районів Донецька відвідують громадський центр за підтримки УВКБ ООН та під керівництвом ГО «Максимал» у Донецькій області, 2017 © ГО Максимал/Ольга Цесельська

Засоби до існування та комерційні послуги

До конфлікту Донбаський регіон (включаючи всю територію Луганської та Донецької областей) був найбільш густонаселеною та промислово розвиненою частиною країни. У той же час регіон уже тоді характеризувався нижчою заробітною платою, великою кількістю молоді, яка виїжджає з регіону заради кращих можливостей, та старінням населення. Таким чином, конфлікт мав значний вплив на і без того непропорційно постраждалий в економічному плані регіон, який унікалі великі компанії, де спостерігалось порушення ланцюгів постачання і ринкових зв'язків та погіршення інфраструктури, що призводило до подальшого безробіття та штовхало громади до бідності.

Як підтвердили консультації з громадою, прогалини в доступі до засобів до існування та комерційних послуг є однією з головних проблем, про які повідомлялося в населених пунктах, що знаходяться поблизу лінії розмежування, разом із проблемами безпеки та доступу до соціальних та адміністративних послуг. Варто зазначити, що чоловіки часто оцінюють пріоритетність цієї проблеми вище, ніж жінки.

«Я втратив роботу через конфлікт, але я ще не пенсійного віку – я опинився в підвішеному стані, між небом і землею».

Учасник фокус-групи в Бахмутці (Донецька область).

Під час заходів із моніторингу 97% (152) населених пунктів, де проводився моніторинг, повідомили про прогалини, пов'язані з доступом до засобів до існування та комерційних послуг, включаючи відсутність

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	4	137 681
Обмежені прогалини	32	143 061
Помірні прогалини	46	60 781
Серйозні прогалини	46	18 017
Критичні прогалини	28	1 191



Обговорення у фокус-групі в Трохізбенці Луганської області.
© УВКБ ООН

доступу до можливостей працевлаштування, ринків, центрів зайнятості, продуктів харчування та/або банківських послуг. Примітно, що лише у 4 населених пунктах, де проводився моніторинг, населення вважає, що має достатній доступ до засобів до існування та комерційних послуг, і це все великі міста з хорошою інфраструктурою та регулярним доступом до громадського транспорту. Із 74 населених пунктів (в яких мешкає понад 19 000 осіб), в яких повідомлялося про серйозні або критичні прогалини, пов'язані з доступом до засобів до існування, щонайменше 50 – розташовані в зоні 0 - 5 км (із середнім населенням 260 мешканців на населений пункт).

Ситуація з безпекою, забруднення мінами, присутність військових, демографічні характеристики населення, порушення роботи ринків і громадського транспорту – все це відіграє важливу роль у рівні тяжкості цього індексу, а збройний конфлікт в консультаціях з громадою називається як першопричина всіх обмежень доступу до засобів існування та комерційних послуг.

Під час обговорень у фокус-групах мешканці населених пунктів, де проводився моніторинг, пояснили, що до конфлікту більшість населення у вели-

«Я хотів влаштуватися на роботу, знайшов відповідний варіант. Сказали прийти наступного дня. Я прийшов. Але коли вони побачили мій вік у документах, вони найняли когось іншого».

Учасник фокус-групи в Тарамчуці (Донецька область).

ких містах була зайнята в промисловості, працювала на заводах та в туристичному секторі або розраховувала на продаж сільськогосподарської та рибної продукції. Проте з початку конфлікту значна частина підприємств, де працювало місцеве населення, залишилася на непідконтрольній території або повністю закрилася через порушення в ланцюгах постачання та збуту, що призвело до втрати робочих місць без відповідного рівня можливостей для працевлаштування в сусідніх населених пунктах. За да-

«До конфлікту в селі був магазин, але власник виїхав після початку конфлікту в 2014 році. Його магазин більше не міг привозити товар, бо їздити було нерентабельно, а паливо дороге».

«Ми живемо у взаємодопомозі».

Учасник фокус-групи у Миронівці (Донецька область).



Мешканці сходу України перетинають пункт пропуску між підконтрольною уряду територією та непідконтрольною територією, м. Майорськ, Донецька область, 2018. © УВКБ ООН/ Анастасія Власова

ними моніторингу близько 126 000 мешканців 78 населених пунктів (з яких 52 знаходяться в зоні 0 - 5 км) не мають доступу до працевлаштування у власних або сусідніх населених пунктах. Ще в 50 населених пунктах було відзначено, що потенційно можна знайти роботу в сусідніх районах, але мешканці підкреслили, що доступ безпосередньо залежить від наявності громадського транспорту, який, у свою чергу, є недоступним у 60% з цих 50 населених пунктів.

Навіть там, де є громадський транспорт, його розклад іноді повідомляється як проблема. Наприклад, у Верхньоторецькому (2 200 мешканців) у 2019 році, після п'яти років перерви було відновлено залізничне сполучення, надаючи мешканцям можливість їздити на роботу в сусідні населені пункти. Однак у 2021 році КІ повідомили, що розклад руху поїздів змінився, і поїзд більше не є альтернативою для зайнятих мешканців, оскільки за новим часом відправлення вони не можуть вчасно прибути на роботу.

На територіях, де проводився моніторинг, є лише шість центрів зайнятості, усі вони розташовані у великих містах за межами зони 0 - 5 км. КІ зазначили, що члени їхніх громад могли б зареєструватися як безробітні та мали б більше можливостей знайти роботу, якби центри зайнятості були більш доступними. Оскільки громадський транспорт у більшості постраждалих населених пунктів недоступний, ці центри важкодоступні для населення. Повідомляється, що безробіття також спричинено демографічними характеристиками населення, що постраждало внаслідок конфлікту, з частими випадками дискримінації з боку роботодавців щодо населення через його похилий вік.

Займатися сільським господарством, рибальством чи розводити худобу також стало важче з двох основних причин. По-перше, через те, що населення втратило доступ до основних міських центрів, де вони продавали продукцію, оскільки міста опинилися на непідконтрольній уряду території. У зв'язку з цим відсутність регулярного громадського транспорту залишила менше альтернатив для продажу продукції на ринках інших великих міст у прилеглих районах, а в 17 населених пунктах (де проживає 5 500 осіб) КІ повідомили, що мешканці не мають доступу до альтернативного місцевого ринку. Другою основною причиною, про яку повідомляють гро-

мади, є військова присутність та значне забруднення мінами, яке виникло після початку бойових дій, що призвело до втрати доступу до сільськогосподарських та пасовищних угідь, а також до моря. Як зазначалося в розділах вище, понад 185 000 мешканців 86 населених пунктів у зоні 0 - 5 км відчувають обмеження у своєму повсякденному житті через міни / боєприпаси, що не розірвалися. Громади втратили доступ до землі для випасу, а їхня худоба загинула через забруднення мінами. У прибережних населених пунктах Донецької області громади, які раніше заробляли на життя туризмом і рибальством, пояснили, що це більше неможливо через мінування берегів моря та військову присутність у громадах.

Сільське господарство також було джерелом існування деяких родин, які через забруднення мінами та обмеження доступу до землі в їхніх громадах змушені

купувати товари в місцевих магазинах. Згідно з результатами моніторингу, можливість придбати продукти в пішохідній доступності відсутня у 50 населених пунктах (з яких 66% знаходяться в зоні 0 - 5 км). Мобільні продуктові магазини іноді доступні принаймні в 17 населених пунктах, але, як правило, з продукцією за вищими цінами та з обмеженим асортиментом (в мобільних магазинах нечасто доступні засоби гігієни). Повідомляється, що ціни завищені, особливо в місцях, де присутні військові, оскільки вони можуть дозволити собі платити більше, ніж мешканці. Із 50 населених пунктів, які не мають пішохідного доступу до продуктів, 37 населених пунктів не мають доступу до громадського транспорту.

У Миронівці, наприклад, громади пояснили, що найближчий продовольчий ринок знаходиться за 7 км, але більшість мешканців села – це люди похилого віку або особи з інвалідністю, що робить їх повністю залежними від мобільних магазинів або підтримки інших селян чи гуманітарних організацій. Варто зазначити, що деякі громади повідомили, що покладаються на свої городи, щоб доповнити своє харчування овочами.

Нарешті, в населених пунктах, де проводився моніторинг, повідомляється, що доступ до поштових відділень і банків є проблемою, особливо в ізольованих населених пунктах, розташованих у зоні 0 - 5 км. Більшість населення, яке проживає поблизу лінії розмежування, є вразливим і значною мірою похилого віку – багато з них мають обмежену мобільність і дуже залежать від пенсій та соціальних виплат для покриття своїх основних потреб (особливо в умовах обмеженого доступу до засобів на коматів) або поштових відділень (для отримання пенсій).



Мешканці віддалених сіл на сході України приїхали знімати пенсії в Ощадбанку у пункті пропуску через КПВВ «Новотроїцьке», Донецька область, 2018 р. © УВКБ ООН/Анастасія Власова

Транспорт та зв'язок

Доступ до громадського транспорту та засобів зв'язку неодноразово згадувався ключовими інформаторами та учасниками обговорень у фокус-групах як головне та наскрізне питання, що впливає на доступ до соціальних та медичних послуг, засобів до існування, ринків, банків та освіти.

Як зазначалося в попередніх розділах, органи влади не завжди можуть отримати доступ до населених пунктів, розташованих поблизу лінії розмежування, внаслідок ситуації з безпекою, обмежених можливостей або через стан доріг. Таким чином, населення постраждалих внаслідок конфлікту районів, особливо невеликих населених пунктів, розташованих у зоні 0 - 5 км, значною мірою залежить від громадського транспорту для доступу до основних державних послуг. Під час багатьох консультацій з громадами учасники наголошували, що наявність регулярного та доступного громадського транспорту визначає, чи матимуть мешканці конкретного населеного пункту доступ до роботи та засобів до існування. Загалом 80 населених пунктів мають дуже обмежений доступ або взагалі не мають доступу до громадського транспорту, що впливає на понад 12 500 осіб, які мешкають у цих місцях.

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	46	278 359
Обмежені прогалини	40	70 376
Помірні прогалини	29	9 655
Серйозні прогалини	27	1 967
Критичні прогалини	14	374

Невеликі населені пункти в зоні 0 - 5 км мають високі показники, що вказує на серйозні проблеми з доступом до громадського транспорту. У цьому районі 35 населених пунктів (2 700 мешканців) взагалі не мають доступу до громадського транспорту, а 18 населених пунктів (7 600 мешканців) мають недостатній, нерегулярний або сезонний доступ до транспорту. В останньому випадку громади повністю покладаються на гуманітарні організації (чий транспортні проекти чи програми індивідуальної допомоги в екстрених випадках залежать від наявності фінансування та зазвичай обмежені у часі) або мають доступ до транспорту, який ходить лише кілька разів на тиждень або один раз на день.

Під час обговорень у фокус-групах громади пояснили, що безпосередні наслідки такої ситуації полягають, по-перше, в тому, що люди не мають можливості їздити на роботу в інше місце; по-друге, залежно від розкладу транспорту, деяким людям необхідно організувати проживання в іншому місці, щоб отримати соціальні та адміністративні послуги, оскільки вони не встигають зробити це дотримуючись черги та згідно з робочим графіком державних установ. Наприклад, навіть коли громадський транспорт доступний раз на тиждень або в сусідніх населених пунктах, часу між відправленням і поверненням не завжди вистачає, щоб відстояти в черзі, на отримання доступу до медичних або соціальних послуг, адміністративних процедур чи роботи. У Тарамчуці мешканцям доводиться

«Немає мобільної мережі. Зазвичай ми виходимо на сусідні поля, щоб знайти мережу. Тепер військові принаймні дозволяють це робити».

Учасник фокус-групи в Миронівці (Донецька область, червень 2021 р.).



УВКБ ООН доставляє воду в постраждале від конфлікту село Водяне Донецької області. ©УВКБ ООН

«Поки ви приїдете в Курахове (головний сервісний центр, що обслуговує його населений пункт), вже середина дня. Якщо у вас не вистачає часу, щоб закінчити свої справи, то вам доведеться шукати місце для ночівлі. Були випадки, коли мені доводилося залишатися майже три дні в Кураховому через відсутність транспорту, щоб повернутися додому».

Учасник фокус-групи в Тарамчуці (Донецька область, червень 2021 р.).



Чоловік з двома дітьми сідає в автобус на КПВВ у Мар'їнці під час поїздки до непідконтрольної уряду території, 2018 рік.

© УВКБ ООН/Анастасія Власова

Як зазначалося в попередніх розділах, нестабільність ситуації з безпеки, наявність військових блок-постів і поганий стан доріг, є основними причинами, чому транспортні компанії відмовляються надавати послуги в таких районах. Крім того, мешканці стверджують, що мала кількість людей, які проживають у населених пунктах, високі ризики та погані дорожні умови роблять перевезення не вигідними або занадто дорогими навіть для приватних компаній. Наприклад, у зоні 0 - 5 км до 22 із 98 населених пунктів можна дістатися лише по ґрунтовій дорозі, яка недоступна для більшості типів транспортних засобів у зимовий або вологий сезон.

ся йти пішки 3 км, щоб сісти на автобус, який відправляється раз на тиждень і один раз на день о 8 ранку та повертається о 15:00. У Бахмутці автобуси відправляються лише раз на тиждень, а часу між відправленням (6:30 ранку) і поверненням (12:00) недостатньо для доступу до основних послуг через великі черги. У будь-якому випадку, їздити на регулярну роботу наявними маршрутами громадського транспорту неможливо.

У населених пунктах, де громадський транспорт відсутній повністю або частково, мешканці покладаються на приватні таксі або спільні поїздки з сусідами, які є дорогими та в будь-якому випадку мають тривалі періоди очікування. За даними фокус-груп, поїздка в один бік до основних сервісних центрів може коштувати від 10 до 30 відсотків місячної пенсії (від 300 до 1000 гривень).

На додаток до проблем із транспортом, часто відзначається, погане мобільне покриття, як ще одна проблема для населення, що постраждало внаслідок конфлікту. Загалом 74 населених пункти з 64 300 мешканцями повідомили, що мають поганий доступ або взагалі не мають доступу до мережі мобільного зв'язку (з них 43 населених пункти з 56 000 мешканців розташовані у зоні 0 - 5 км). Учасники дискусій у фокус-групах, які мешкають в ізольованих громадах, повідомляють про додатковий стрес через неможливість виклику швидкої допомоги, поліції, пожежної служби або зв'язку з родичами у разі надзвичайних ситуацій.

Проблеми доступу до Інтернету це ще один виклик, який стосується переважно громад, розташованих в зоні 0 - 5 км, де населення включає велику кількість людей похилого віку та осіб з обмеженою мобільністю, які часто перебувають у ситуації ізоляції. У більш ніж половині населених пунктів (51), розташованих у зоні 0 - 5 км, доступ до Інтернету обмежений або відсутній взагалі. Половина населених пунктів (82), що підлягали моніторингу, повідомили, що доступ до Інтернету обмежений або відсутній взагалі. Учасники фокус-груп зазначили, що через обмеження доступу до Інтернету діти не можуть відвідувати онлайн-заняття, а дорослі не можуть здійснювати платежі онлайн, що посилює залежність від відділень банків чи банкоматів, які, як зазначалося, недоступні в 46 населених пунктах. Доступ до мобільних мереж та підключення до Інтернету є важливим не лише в часи пандемії, коли більшість постраждалого населення покладається на дистанційне надання послуг, а й у контексті зусиль уряду щодо диджиталізації надання адміністративних та соціальних послуг.

Доступ до медичних послуг

У рамках моніторингу оцінювався доступ населення до медичних закладів (у тому числі до медичних послуг у сусідніх населених пунктах), аптек та швидкої допомоги. Наявність громадського транспорту та стан доріг були враховані для вимірювання рівня доступності в населених пунктах, де немає медичних закладів.

Якщо для більшості населення на лінії розмежування базові медичні послуги (медичні заклади або наявність медичного персоналу в населених пунктах) доступні в їхньому населеному пункті, то в 51 населеному пункті (6 100 мешканців) такого доступу немає. Особливо важка ситуація у 39 невеликих населених пунктах, де не працює громадський транспорт. Ще в 16 населених пунктах (1 900 мешканців) медичні послуги надаються в сусідніх населених пунктах.

*«Раніше приїжджали
«Лікарі без кордонів».
Це було справді
чудово».*

Учасник фокус-групи в
Тарамчуці (Донецька область,
червень 2021 р.).

Відсутність медичних працівників у населеному пункті суттєво впливає на людей похилого віку та осіб з інвалідністю, оскільки потрібно покривати витрати на транспорт. Залежність від зовнішньої підтримки для здійснення подорожей спонукає багатьох відкладати візити до медичного закладу. Через реорганізацію системи надання медичної допомоги та вплив процесу децентралізації люди відзначають зменшення кількості спеціалістів

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	29	231 464
Обмежені прогалини	58	115 253
Помірні прогалини	20	9 790
Серйозні прогалини	37	3 502
Критичні прогалини	12	722

та недостатню якість послуг. Наприклад, багато сімейних лікарів припинили практику відвідування вдома, особливо у віддалених місцях. У багатьох місцях люди повідомляють про численні хронічні захворювання, які посилюються за роки життя в стані стресу в зоні конфлікту та відсутністю доступу до лікування. Таким чином, гостро відчувається відсутність доступу до спеціалізованої допомоги в межах населеного пункту та необхідність їхати за нею від 30 до 70 км, що висвітлюється в більшості дискусій у фокус-групах як у Донецькій, так і в Луганській областях. Повідомляється, що адаптація до нової системи надання медичної допомоги є складною, враховуючи, що лікарі-спеціалісти доступні лише у великих містах, а постраждале населення стикається з проблемами мобільності та відсутності громадського транспорту. Обмежений графік роботи транспорту часто не збігається з годинами приймання в медичних закладах у містах Попасна, Костянтинівка, Бахмут чи Маріуполь.



Марина, 56 років, стоїть біля вікна своєї квартири в Світлодарську, Донецька область. Для Марини, яка пережила рак, яка живе всього в двох кілометрах від лінії розмежування, життя під час конфлікту залишається важким, 2019. © УВКБ ООН/Оксана Парафенюк



Наталія стоїть перед своїм будинком, Клинове, Донецька область. © УВКБ ООН/Артем Гетьман

На доступ до медичних послуг впливають бойові дії, що тривають. Це робить небезпечним доступ служб екстреної медичної допомоги до місць із критичною ситуацією з безпеки. Незважаючи на підтримку військових лікарів у зв'язку з пораненнями, отриманими внаслідок бойових дій, 5 200 осіб, які мешкають у 24 населених пунктах у зоні 0 - 5 км, не можуть розраховувати на надійну та очікувану швидку медичну допомогу. З них 15 населених пунктів (2 310 мешканців) взагалі не мають доступу до медичних послуг. У населених пунктах, де швидка працює, час реагування становить від 1 до 2,5 годин. Прибуття швидкої допомоги затримується через велику відстань, поганий стан доріг

та блок-пости. У контексті реформи децентралізації деякі населені пункти обслуговуються станціями екстреної медичної допомоги, які не завжди розташовані найближче до цих населених пунктів. Мешканці Верхньоторецького кажуть, що їхній населений пункт могла б обслуговувати станція, яка базується в сусідньому Новгородському, а не в Очеретиному, що за 30 км.

Доступність та оперативне реагування швидкої допомоги є особливо важливими для літніх людей, які становлять більшість населення і часто мають серцево-судинні та інші захворювання, що потребують екстреної медичної допомоги. У районах, віддалених від лінії розмежування, робота швидкої допомоги є значно кращою, оскільки більшість населених пунктів, де проводився моніторинг (55 населених пунктів із загальною кількістю населення 127 600 мешканців), повідомляють про прибуття швидкої допомоги протягом однієї-двох годин. У трьох населених пунктах (загальна кількість населення 363 мешканці) служби екстреної медичної допомоги не завжди відповідають на виклики.

Загалом учасники дискусій у фокус-групах, що мешкають у населених пунктах у зоні 5-20 км від лінії розмежування, демонструють занепокоєння через затримку прибуття швидкої допомоги.

Доступ до освітніх та оздоровчих закладів

У рамках моніторингу ситуації у сфері захисту оцінювався доступ громад до шкіл, дитячих садків та ігрових майданчиків, які заходяться у пішій доступності. Варто зазначити, що лише 13% мешканців 156 населених пунктів, де проводився моніторинг – діти. У деяких місцях мешканці пояснюють, що всі родини з дітьми покинули села саме через проблеми безпеки, пов'язані з конфліктом, відсутність транспорту та проблеми зв'язку.

До шкіл, що функціонують, можна дістатися пішки або на шкільному автобусі в 110 населених пунктах, де є діти (зі 128 населених пунктів із загальною кількістю дітей - 47 700). Приблизно 600 дітей, які мешкають у 13 ізольованих населених пунктах уздовж лінії розмежування (81% – розташовані в зоні 0 - 5 км), стикаються з проблемами доступу до шкіл через віддаленість та відсутність громадського транспорту. У таких випадках

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	50	272 676
Обмежені прогалини	37	71 836
Помірні прогалини	34	14 933
Серйозні прогалини	32	1 215
Критичні прогалини	3	71

мешканці пояснюють, що родини самостійно намагаються організувати транспортування до шкіл по черзі або переходять на віддалене навчання, коли це дозволяє якість Інтернету. В одному населеному пункті наголошується, що за відсутності місць для ігор діти іноді виходять на берег річки, що викликає велике занепокоєння їхніх батьків, оскільки територія забруднена мінами / вибухонебезпечними залишками війни.

У 44 населених пунктах, де є діти, садочки відсутні. У 17 населених пунктах ключові інформатори повідомили, що в сусідніх населених пунктах є дитячі садки, але для доступу родинам потрібно шукати громадський транспорт. У двох з цих населених пунктів мешкають понад 1 000 жителів.

Знову ж таки, питання громадського транспорту та безпеки є наскрізними та визначальними для доступу населення до освітніх та оздоровчих закладів.



Вимушена тікати від конфлікту на сході України, 38-річна мати, педагог і психолог Олена Абаєва відкрила власний лікувальний центр «Світ щасливих дітей» для внутрішньо переміщених дітей з особливими потребами в м. Суми, 2018 ©УВКБ ООН

Комунальні послуги

Хоча більшість населених пунктів, де проводився моніторинг, мають регулярний доступ до основних комунальних послуг, 91 громада із 176 300 мешканцями продовжує відчувати певний рівень обмежень. Щонайменше 34 населених пункти відчують регулярні скорочення та обмежений доступ до альтернативних джерел водопостачання та енергопостачання, у тому числі 29 населених пунктів, розташованих у зоні 0 - 5 км.

У чотирьох із дев'яти населених пунктів, де проводилися консультації з громадою, учасники пояснили, що з 2015 по 2016 рік електропостачання було повністю відсутнім. У 2021 році відключення електроенергії було зафіксовано щонайменше у 56 населених пунктах (66 % - у зоні 0 - 5 км). Повідомляється, що в деяких місцях мешканців змушують утримуватися від використання електрики або вмикання будь-якого світла вночі через присутність військових у громаді та близькість до лінії розмежування. Наприклад, у 2015 році в Опитному (Донецька область) внаслідок обстрілів була пошкоджена система електропостачання. Через незмінно небезпечну ситуацію у цій зоні, порушення режиму припинення вогню та відсутність ресурсів у місцевої адміністрації для ремонту, мешканці не мали доступу до електроенергії понад 6 років. З довоєнного населення, яке становило 800 осіб, більшість мешканців виїхали шукати безпеку в іншому місці. У 2021 році в населеному пункті залишилося лише 36 осіб. У квітні 2021 року завдяки зусиллям Донецької обласної військово-цивільної адміністрації за підтримки міжнародного фінансування в Опитному нарешті відновили електропостачання.

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	65	184 457
Обмежені прогалини	57	150 814
Помірні прогалини	14	5 941
Серйозні прогалини	18	19 499
Критичні прогалини	2	20

Громади, розташовані поблизу лінії розмежування, які постраждали від відключень електроенергії, намагаються знайти альтернативні джерела енергії для приготування їжі та опалення. Під час обговорень у фокус-групах мешканці повідомили, що через конфлікт та забруднення мінами вони не можуть збирати дрова в прилеглих районах. Єдиною альтернативою є закупівля вугілля поблизу, яке, як повідомляється, є дорогим і низької якості. У деяких населених пунктах громади повідомили, що найпростіше було б купувати вугілля в населених пунктах, розташованих на непідконтрольній уряду території, до яких зараз немає доступу. Більшість громад повідомили, що майже повністю покладаються на гуманітарні організації в питанні доступу до джерел енергії для опалення взимку.



Олена Узкова проживає з дочкою Єлизаветою в квартирі, яку вона обігріває завдяки пальному, наданому УВКБ ООН, Майорське, Донецька область. © УВКБ ООН/Анастасія Власова



*Літня жінка розпалює піч вугіллям, наданим УВКБ ООН у селі Золоте 3, Луганської області
© УВКБ ООН/Анастасія Власова*

Повідомляється, що доступ до води ускладнений у 24 населених пунктах, де проводився моніторинг, із загальним населенням 13 500 осіб (79 % знаходяться в зоні 0 - 5 км). Серед цієї групи щонайменше 17 населених пунктів повідомляють, що вони не підключені до системи водопостачання, а ще 7 повідомляють про регулярні відключення води, в тому числі через часті обстріли водопровідних насосних станцій. Під час обговорень у фокус-групах громади пояснили, що до конфлікту вони мали постійний доступ до води, оскільки водопостачання було централізоване. Однак з 2015 року водопровідні компанії, які залишилися на непідконтрольній уряду території, припинили постачання води в деяких районах, і тепер мешканцям доводиться купувати воду або покладатися на колодязі. Але вода з колодязів непридатна для пиття, а в деяких випадках колодязі недоступні через їхнє розта-

шування або погані дорожні умови. Крім того, в певні періоди колодязі можуть пересихати, а відключення електроенергії не дає можливості використовувати насоси.

Труднощі з доступом до води мають додаткові наслідки. У деяких місцях мешканці під час консультацій з громадою повідомляли, що їхні родини поклалися на свої городи, щоб вирощувати овочі для власного споживання. У зв'язку з цим відсутність у цих громадах можливості для зрошення перешкоджає доступу до засобів на існування. У місцях, де повідомлялося про лісові пожежі, причиною неефективного або несвоєчасного реагування Державної служби з надзвичайних ситуацій називали відсутність доступу до води.

Місцева влада та ключові інформатори у щонайменше 37 населених пунктах (92 % - у зоні 0 - 5 км) повідомили, що вікна тиші (припинення вогню) потрібні щоразу, коли системи постачання піддаються обстрілу та/або потребують ремонту чи обслуговування. Також громади повідомили, що в деяких випадках неможливо відремонтувати системи постачання води чи електроенергії, оскільки документи, що стосуються власності на майно, залишилися на непідконтрольній уряду території, і немає консенсусу щодо того, хто несе відповідальність за ремонт.

Нарешті, у 18 населених пунктах, розташованих у зоні 0 - 5 км, ключові інформатори висловили занепокоєння щодо незаконних звалищ та відсутності банального, регулярного збирання та вивезення сміття, що також призводить до поганих санітарних умов та проблем зі здоров'ям.

Гендерно обумовлене насильство (ГОН)

Визначення ризиків захисту, пов'язаних із сексуальним та гендерно обумовленим насильством (ГОН), ґрунтується на кількості інцидентів, про які знають ключові інформатори (за період моніторингу) та наявності особливих проблем, пов'язаних із безпекою жінок та дівчат. Важливо зазначити, що результати не ґрунтуються на визначенні окремих випадків, а інформація про те, чи пов'язані ці випадки ГОН з конфліктом, обмежена. Спостерігачі запитали ключових інформаторів, чи чули вони про випадки ГОН за чотири тижні, до співбесіди. Відповідь могла бути «так», «ні» або «не знаю». Крім того, спостерігачі запитали ключових інформаторів, чи є якісь особливі занепокоєння в їхній громаді щодо безпеки жінок та дівчат. У разі позитивної відповіді, ключових інформаторів попросили вказати типи проблем безпеки.

Таким чином, у світлі обмежень моніторингу ГОН, на результати слід дивитися з обережністю і висновок, що особи піддаються ГОН лише в населених пунктах, де ключові інформатори повідомили про цю проблему буде неправильним. Про такі проблеми, як правило, повідомляють недостатньо, особливо через страх стигми чи загроз, або навіть через недостатню обізнаність людей, з якими проводяться консультації. Метою включення питань, пов'язаних із ГОН, до моніторингу ситуації у сфері захисту було надати членам громади можливість повідомляти відповідним установам про ситуації, які вони вважають серйозними. Проте про багато випадків ГОН не повідомляється, в той час, коли ситуації, про які повідомлялося спостерігачам, не обов'язково є найбільш поширеними.

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	116	106 325
Обмежені прогалини	22	105 010
Помірні прогалини	9	87 967
Серйозні прогалини	8	61 090
Критичні прогалини	1	339

У період з лютого по травень 2021 року у 26 населених пунктах (де проживає понад 175 000 осіб) принаймні один інформатор позитивно відповів на перше запитання про те, чи знають вони про випадки ГОН, та/або на друге запитання про конкретні проблеми безпеки для жінок і дівчат. З 26 населених пунктів, де були згадані проблеми ГОН, було 12 населених пунктів, у яких ключові інформатори надали позитивні відповіді на обидва запитання. За географічним розташуванням із 26 населених пунктів, у яких виявлено проблеми ГОН, 14 знаходяться у Донецькій області (загальною кількістю понад 130 000 мешканців) та 12 – у Луганській (майже 45 000 мешканців).

Під час обговорень у фокус-групах громади підтвердили свою стурбованість проблемами ГОН та пояснили критичний вплив низки факторів на безпеку жінок і дівчат, що описано нижче.



Обговорення у фокус-групі у Верхньоторецьку Луганської області.
© УВКБ ООН

Відсутність вуличного освітлення було зазначено як фактор, що сприяє незахищеності жінок і дівчат, у тому числі в населених пунктах, де система освітлення є, але не охоплює певні вулиці. Основними заявленими причинами відсутності вуличного освітлення були близькість населених пунктів до лінії розмежування та відсутність бюджетних коштів у місцевих органах влади.

Нарешті, громади повідомили, що на жінок та дівчат особливо впливає наявність бродячих собак (які

демонструють агресивну поведінку) та страх зустріти людей у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння (зокрема, у двох населених пунктах Донецької області та в чотирьох населених пунктах Луганської області).

Основні послуги для осіб, які пережили ГОН, не є однаково доступними. В одному із населених пунктів із 1 300 мешканцями, розташованому безпосередньо на лінії розмежування, де звучали як занепокоєння щодо ГОН, так і проблеми безпеки жінок та дівчат (Трьохізбенка), представники громади підкреслили кілька прогалин: відсутність поліції, повільність роботи швидкої допомоги, відсутність соціальних працівників (які не отримували зарплату з січня 2021 року, у зв'язку з реформою децентралізації) та припинення надання послуг денного догляду в найближчій лікарні. У цьому населеному пункті жінки також вказали на відсутність інформації про корисні контакти з питань захисту дітей та домашнього насильства.

Проблеми безпеки, не пов'язані з конфліктом

Крім проблем безпеки, безпосередньо пов'язаних з активними бойовими діями (обстріли, мінування, пошкодження тощо), моніторинг також виявив інші проблеми безпеки населення, яке проживає поблизу лінії розмежування, які, зокрема, пов'язані з відсутністю вуличного освітлення, наявністю бродячих собак та диких тварин, а також реагуванням Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС) та поліції у разі надзвичайної ситуації або інцидентів у сфері безпеки. З 25 населених пунктів, які повідомляють про серйозний або критичний рівень проблем безпеки, не пов'язаних з конфліктом, більшість (17) розташовані у зоні 0 - 5 км.

У 105 (67%) населених пунктах, де проживає 68 400 осіб, вуличне освітлення повністю відсутнє. З 98 населених пунктів, розташованих у зоні 0 - 5 км, 69 населених пунктів не мають вуличного освітлення (населення 51 800 осіб). Причиною цього не обов'язково є брак обладнання, оскільки ліхтарі встановлені в більшості населених пунктів, а наявність військових і близькість до лінії розмежування. Учасники

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	9	151 365
Обмежені прогалини	56	131 321
Помірні прогалини	66	72 788
Серйозні прогалини	23	5 197
Критичні прогалини	2	60

всіх обговорень у фокус-групах порушували питання про «неформальну комендантську годину» або застосування самообмежування, оскільки вони змушені залишатися вдома з вимкненим світлом, щоб не стати жертвою прямого вогню чи обстрілу. Як зазначалося в попередньому розділі, відсутність вуличного освітлення сприймається громадами як додаткове джерело загрози для жінок та дівчат. Люди похилого віку, люди з інвалідністю та особи, які доглядають за ними, розглядаються громадами як групи населення, найбільш постраждалі від проблем безпеки, не пов'язаних з конфліктом.

Повідомляється, що зона охоплення Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС)¹ є найгіршою у населених пунктах, розташованих ближче до лінії розмежування, особливо в зимовий період, коли дорожні умови погані. Із загальної кількості населених пунктів лише ті, що розташовані у зоні 0 - 5 км, повідомили, що ДСНС не завжди прибуває або не може систематично реагувати на дзвінки мешканців. Хоча в лю-

¹ Державна служба з надзвичайних ситуацій є установою, яка відповідає зокрема за гасіння пожеж та знешкодження боєприпасів, що не розірвалися / вибухонебезпечних залишків війни.

«Мій сусід дуже старий, у нього була надзвичайна ситуація через стан здоров'я. Швидка допомога не приїхала, бо дорога була розмита. Тому я побіг до його будинку, щоб рятувати його, спотикаючись, бо не бачив, куди йду – і не міг навіть ліхтар ввімкнути».

Учасник фокус-групи в Миронівці (Донецька область).

тому 25 населених пунктів (усі розташовані у зоні 0 - 5 км) повідомили, що ДСНС не прибувала на виклики, у березні та квітні після початку сухого сезону ситуація покращилася. Станом на кінець квітня лише 8 населених пунктів повідомили про проблеми виклику ДСНС, що пов'язано з покращенням погоди та стану доріг. З іншого боку, проблеми доступу ДСНС також є результатом поточної ситуації з безпекою, що пов'язана з конфліктом (зокрема, ризиків обстрілів).

Хоча більшість населених пунктів повідомили про задовільний рівень реагування поліції, у менших населених пунктах все ж були виявлені прогалини. Щонайменше шість населених пунктів (із загальним населенням 65 осіб, усі розташовані у зоні 0 - 5 км) повідомили, що поліція не приїжджає на виклики, а ще 16 населених пунктів (де мешкає 2 800 осіб) зазначили, що поліція приїжджає не завжди. Причини цього ті ж, що й у випадку з ДСНС – ризики, що пов'язані з безпекою та погані дорожні умови.

Нарешті, бродячі собаки є проблемою, яка створює загрозу здоров'ю та безпеці людей у 23 населених пунктах, де проживає 63 000 осіб. Громади пояснили, що тварин залишили або мешканці, які покинули населені пункти внаслідок конфлікту, або військові. За відсутності реагування держави з питань вакцинації, стерилізації чи вилову бездомних собак деякі з них стають агресивними та становлять загрозу для мешканців (зокрема дітей), домашньої птиці та домашніх тварин. У зоні 0 - 5 км із 20 населених пунктів, які повідомили про занепокоєння з цього приводу, 11 населених пунктів сповістили про випадки нападів бездомних собак на мешканців.



Цьому цуценяті на ім'я Бабай пощастило залишитися зі своїм господарем, змушеним тікати із зони конфлікту на сході України. У той же час сотні собак стали бездомними після початку конфлікту, 2015.

© УВКБ ООН/Богдан Кінащук

Свобода пересування

У рамках моніторингу ситуації у сфері захисту оцінювалися обмеження свободи пересування внаслідок встановлення блок-постів (на в'їзді чи в самих населених пунктах) у контексті збройного конфлікту. Ключові інформатори повідомили про певний рівень обмежень встановлений щонайменше у 65 населених пунктах, де мешкає 123 300 осіб. У межах цієї групи доступ до 37 населених пунктів можливий лише через блок-пост. В інших населених пунктах ключові інформатори повідомляють, що обмеження відрізняються й включають періодичну перевірку документів, наявність блок-постів у населених пунктах та «заборонених зон». У квітні, після посилення бойових дій та кількості випадків порушення режиму припинення вогню, ключові інформатори повідомили про введення додаткових обмежень на пересування цивільного населення щонайменше у двох населених пунктах Донецької області.

Під час консультацій з громадою мешканці населених пунктів, де проводився моніторинг, пояснили,

«Ми відчуваємо себе невпевнено, нам не вистачає стабільності. Частина села закриті, береги моря заміновані й закриті. На блок-постах вас можуть зупинити та перевірити сумки, чеки з ринків».

Учасник фокус-групи в Бердянському (Донецька область).

Рівень тяжкості	Кількість населених пунктів	Кількість населення
Мінімальні прогалини / відсутність прогалин	91	237 503
Обмежені прогалини	19	53 709
Помірні прогалини	15	52 860
Серйозні прогалини	22	7 684
Критичні прогалини	9	8 975

що наявність блок-постів або інші заходи, які обмежують свободу пересування та доступ до всіх частин їхніх громад, мають наслідки для доступу до населених пунктів державними службами (наприклад, екстреної медичної допомоги, карети якої не їдуть далі блок-постів), доступу до засобів на існування та роботи громадського транспорту. Крім того, громади додали, що обмеження свободи пересування також спричиняє розлучення сімей (у деякі населені пункти іногородніх не пускають), посилює почуття незахищеності та впливає на загальне психосоціальне самопочуття. Як повідомляється, обмеження свободи пересування пов'язані не лише з блок-постами, а й із забрудненням мінами.

Варто зазначити, що під час консультацій з громадою, коли людей запитували про вплив наявності блок-постів чи інших обмежень на їхнє повсякденне життя, учасники підкреслювали, що основним джерелом занепокоєння щодо свободи пересування насправді було встановлення лінії розмежування та відповідні обмеження перетину контрольних пунктів в'їзду-виїзду (КПВВ). Механізми підтримки родини, власності та громад та наявні по обидва боки лінії розмежування – отже, поточні обмеження також впливають на механізми подолання, добробут та стійкість населення.



Мешканці сходу України перетинають пункт пропуску між підконтрольною уряду територією та невідконтрольною територією, м. Майорськ, Донецька область, 2018.

© УВКБ ООН/Анастасія Власова

Основні висновки

Нижче наведено короткий виклад основних висновків, які можна зробити за результатами моніторингу ситуації у сфері захисту:

- Нестабільна ситуація з безпекою через бойові дії, що тривають і значне забруднення мінами/вибухонебезпечними залишками війни, а також ізоляція громад від державних установ і ринків через відсутність транспортної та комунікаційної інфраструктури є наскрізними проблемами у сфері захисту постраждалого населення, що мешкає у населених пунктах уздовж лінії розмежування. В різній мірі обидва елементи мають наслідки для свободи пересування, доступу до засобів на існування, соціальних та адміністративних послуг, охорони здоров'я, освіти та загального стану комунальних послуг, наявних у населених пунктах розташованих уздовж лінії розмежування.
- Уряд України вживає позитивні кроки для покращення ситуації з надання послуг та їх наближення до громад на місцевому рівні, у тому числі шляхом розширення надання цифрових послуг, до яких можна отримати дистанційний доступ. Подальше розширення повноважень ТГ за допомогою реформи децентралізації є бажаним розвитком і можливістю зміцнити стійкість громад, сприяти місцевому розвитку та розбудовувати соціальну згуртованість населення, яке постраждало внаслідок конфлікту. Очікується, що завершення реформи децентралізації, зокрема в ТГ уздовж лінії розмежування, забезпечить надійну функціональність нових структур місцевого самоврядування.
- Поки процес децентралізації знаходиться на стадії впровадження, і ще потрібен час для його завершення, спостерігаються збої в наданні базових послуг у сфері захисту та доступі до них у місцях, де люди з особливими потребами поклалися на соціальні послуги, доступ до яких і без того був важкодоступним. Проте, на момент публікації звіту можна помітити позитивні тенденції. Були призначені всі голови військово-цивільних адміністрацій, що вносить більше ясності щодо керівництва на місцевому рівні та надає місцевій владі можливість ініціювати процес налагодження надання всіх очікуваних соціальних та адміністративних послуг. У територіальних громадах, де проводився моніторинг, поступово створюються нові, у тому числі й мобільні, ЦНАПи та Центри надання соціальних послуг.
- Щодо негативного впливу населені пункти, розташовані від 0 до 5 км від лінії розмежування, зазнають непропорційної шкоди в порівнянні з населеними пунктами, розташованими далі від цієї зони. За всіма тематичними індексами, громади, розташовані в зоні 0 - 5 км, мають вищі показники рівнів тяжкості, і кількість таких громад більша у порівнянні з тими, що розташовані на відстані більше ніж 5 км від лінії розмежування.
- Аналіз середніх показників свідчить, що рівні впливу та ризиків для громад, розташованих уздовж лінії розмежування, є більш критичними або серйозним у питаннях доступу до соціальних та адміністративних послуг, доступу до засобів на існування та комерційних послуг, охорони здоров'я, проблем безпеки (пов'язаних та непов'язаних з конфліктом), а також транспорту та зв'язку. Під час обговорень у фокус-групах громади також додали доступ до медичних послуг як пріоритетну проблему.



Партнерська організація УВКБ ООН НУО «Проліска» допомагає будувати відкриту терасу, де місцева громада з 105 осіб зможе проводити збори громади та зустрічі з представниками НУО, село Травневе, Донецька область, 2021 ©УВКБ ООН

Рекомендації

Нижче наведено короткий виклад основних рекомендацій на основі результатів моніторингу ситуації у сфері захисту:

- Підтримуйте поступову передачу надання гуманітарних послуг відповідальним національним або місцевим органам влади або установам, які можуть бути залучені до цієї діяльності:** Визнаючи підзвітність і спроможність уряду України на всіх рівнях, гуманітарна спільнота готова підтримувати місцеві, регіональні та національні органи влади у розвитку системи соціального захисту на підконтрольних Уряду територіях, щоб заохочувати пошук сталих рішень та взаємозв'язок між гуманітарними програмами та програмами розвитку й суттєве скорочення суто гуманітарних інтервенцій протягом наступних кількох років.
 - Забезпечуйте ефективну участь громад у реагуванні на їхні проблеми у сфері захисту:** Взаємодія з громадами для обговорення їхніх проблем та розробка рішень на основі їхнього внеску має важливе значення для забезпечення стійкості та відповідності будь-якої програми, що реалізується в їхніх інтересах. Така участь може навіть призвести до мобілізації членів громади до реалізації проєктів гуманітарного реагування та розвитку. Незалежно від чинного режиму місцевого самоврядування територіальних громад уздовж лінії розмежування, реформа децентралізації дає можливість реорганізувати механізми надання державних послуг та планувати державні інвестиції за допомогою підходу спільної участі, який також включатиме ізольовані громади. Наявність старост також сприятиме наданню голосу громадам у населених пунктах уздовж лінії розмежування.
 - Забезпечуйте ефективний доступ ізольованих громад до державних послуг:** Організуючи надання послуг відповідно до нової відповідальності в рамках реформи децентралізації, важливо, щоб ТГ гарантували, що їхні адміністративні та соціальні послуги залишаються ефективно доступними для ізольованих громад уздовж лінії розмежування за допомогою відповідної роботи громадського транспорту або через мобільні послуги.
 - Підтримуйте доступ до громадського транспорту в ізольованих громадах:** Створення альтернатив для громадського та доступного транспорту матиме позитивний та значущий вплив на життя людей, які мешкають уздовж лінії розмежування.
- За відсутності надійних комунікаційних мереж, недостатньої кількості соціальних установ, банків, банкоматів, поштових відділень та мобільних служб у більшості населених пунктів уздовж лінії розмежування громадський транспорт є основоположним для подолання розриву між громадами, що постраждали внаслідок конфлікту, можливостями працевлаштування та державними установами. Важливо обговорювати маршрути та графік надання транспортних послуг з громадами, максимально пристосовуючи послуги до їхніх потреб та профілів, у тому числі щодо доступу до роботи.
- Продовжуйте надання мобільних послуг:** Оскільки мобільність є ключовою проблемою для постраждалих громад, особливо тих, що розташовані у зоні 0 - 5 км, важливо продовжувати зміцнювати мобільні адміністративні та соціальні послуги, а також підтримувати діяльність мобільних поштових відділень та банкоматів. Громади також виграють від більшого охоплення постачальниками безоплатної правової допомоги (БПД або НУО), якщо їхні послуги будуть більш доступними та регулярними в ізольованих громадах вздовж лінії розмежування.
 - Забезпечуйте ефективне підключення до онлайн-сервісів:** Уряд України досяг значного прогресу з питань диджиталізації та віддаленого доступу до послуг через мобільні додатки. Поки ці зусилля тривають, переговори з постачальниками послуг мобільного зв'язку та Інтернету були б дуже цінними для розширення та покращення покриття в ізольованих громадах. Покращення рівня доступу мешканців уздовж лінії розмежування до цих послуг є важливим, особливо коли розширюється онлайн-доступ до адміністративних послуг. Курси із посилення електронної грамотності в ізольованих громадах також є актуальною задачею, тоді як адресна підтримка осіб з особливими потребами (літні люди, особи з інвалідністю), залишається важливою для забезпечення інклюзії.
 - Забезпечуйте інвестиції в базову фізичну інфраструктуру в громадах, які постраждали внаслідок конфлікту:** Покращення водопостачання та каналізації, комунікацій та дорожньої інфраструктури необхідні для з'єднання постраждалих громад з основними центрами надання послуг.

- **Сприяйте діалогу з питань безпеки та мирного співіснування між місцевими цивільними громадами, та силами безпеки, розгорнутими вздовж лінії розмежування:** Посилення механізмів діалогу між громадами та місцевою владою, включаючи військових, дозволить мешканцям представити та обговорити свої основні проблеми, пріоритети та можливі рішення.
- **Поширюйте інформацію про послуги, пов'язані зі ГОН:** Інформацію про наявність спеціалізованих послуг захисту, механізмів перенаправлення та систем повідомлення, особливо для осіб, котрі пережили ГОН, слід поширювати серед громад, які мешкають в ізольованих населених пунктах.
- **Забезпечте вуличне освітлення, де це можливо:** Переоцінка обмежень щодо вуличного освітлення, що були введені з міркувань безпеки, і відновлення вуличного освітлення там, де ці обмеження не є абсолютно необхідними (включаючи встановлення енергоощадного обладнання, наприклад, батарей/сонячних панелей), може позитивно вплинути на відчуття безпеки та зменшення пов'язаних з цим ризиків у громадах.
- **Нарощуйте потенціал для швидкого надання послуг цивільного захисту:** З огляду на те, що населені пункти, віддалені від лінії розмежування, зазнають меншого впливу від бойових дій, що тривають і є більш доступними, необхідно докласти більше зусиль, щоб наблизити час реагування до затвердженого стандарту для надання екстреної медичної допомоги. Удосконалення наявних планів готовності до надзвичайних ситуацій може покращити реагування на критичні ситуації та катастрофи в ізольованих районах, зокрема з питань медичної евакуації та реагування на лісові пожежі.
- **Розв'яжіть проблеми безпеки, що пов'язані з бродячими собаками:** Питання бродячих собак є важливою проблемою для безпеки мешканців у громадах, де проводився моніторинг. Запуск програм стерилізації та вакцинації та, де доречно, обмеження годування бездомних собак потенційно може покращити ситуацію.



УВКБ ООН доставляє будівельні матеріали для надання житла в населених пунктах уздовж лінії розмежування, Луганська область, 2021 ©УВКБ ООН




UNHCR
Агентство ООН у
справах біженців

 **UNHCR**
Агентство ООН у справах біженців

Представництво Управління
Верховного комісара ООН
у справах біженців (УВКБ ООН)

вул. Лаврська, 16, м. Київ, 01015, Україна
Тел.: +38(044) 288 9710
Факс: +38(044) 288 9850
Електронна пошта: ukrki@unhcr.org